

DUCHOVNÉ CVIČENIA PRE ÚČASTNÍKOV SYNODY

P. Timothy Peter Joseph Radcliffe

1. MEDITÁCIA: „DÚFAŤ PROTI NÁDEJI“

1. október 2023

Keď ma Svätý Otec požiadal, aby som viedol tieto rekolekcie, cítil som sa nesmierne poctený, ale aj nervózny. Som si hlboko vedomý svojich osobných obmedzení. Som starý a beloch, západniar a muž! Nevieam, čo je horšie! Všetky tieto aspekty mojej identity totiž obmedzujú moje chápanie. Preto vás prosím o odpustenie, že to, čo poviem, nebude úplné.

Všetci sme radikálne neúplní a navzájom sa potrebujeme. Významný protestantský teológ Karl Barth hovoril o katolíckom „oboje/a“. Napríklad Písmo a Tradícia, viera a skutky. Hovorí sa o ňom, že to nazval „čertovsky katolícke „a““ (*das verdammt katholische „Und“*). Takže keď budeme počas nastávajúcich týždňov jedni druhých počúvať a nebudeme s niečím súhlasiť, prosím, aby sme si často opakovali „áno, a...“ skôr než „nie“! To je synodálna cesta. Pravdaže „nie“ je tiež niekedy nevyhnutné!

V druhom čítaní omše z dnešného dňa sv. Pavol hovorí Filipanom: „*Dovršte moju radosť: zmýšľajte rovnako, rovnako milujte, buďte jedna duša a jedna myseľ!*“ (*Flp 2, 2*). Zhromaždili sme sa tu, pretože nie sme jedno srdce a jedna myseľ. Veľká väčšina ľudí, ktorí sa zúčastnili na synodálnom procese, zažila radostné prekvapenie. Pre mnohých je to prvýkrát, čo ich Cirkev pozvala, aby hovorili o svojej viere a nádeji. Niektorí z nás však majú z tejto cesty a z toho, čo nás čaká, strach. Niektorí dúfajú, že Cirkev sa dramaticky zmení, že prijmemo radikálne rozhodnutia, napríklad o úlohe žien v Cirkvi. Iní sa práve týchto zmien obávajú a boja sa, že povedú len k rozdeleniu, dokonca k rozkolu. Niektorí z vás by tu najradšej vôbec neboli. Jeden biskup mi povedal, že sa modlil, aby *nebol* vybraný ako účastník tohto zhromaždenia. Jeho modlitba bola vyslyšaná! Možno ste aj vy ako syn z dnešného evanjelia, ktorý najprv nechce ísť do vinice, ale ide!

V rozhodujúcich okamihoch počujeme v evanjeliu vždy tieto slová: „Nebojte sa!“ Svätý Ján nám hovorí: „Dokonalá láska vyháňa strach“. Začnime teda modlitbou, aby Pán oslobodil naše srdcia od strachu. Pre niektorých je to strach zo zmeny a pre iných strach z toho, že sa nič nezmení. Ale „jediná vec, ktorej sa máme báť, je samotný strach“¹.

Samozrejme, všetci máme strach, ale Tomáš Akvinský nás učil, že odvaha znamená odmietnuť zotročenie strachom. Nech sme však vždy citliví na obavy druhých, najmä tých, s ktorými nesúhlasíme. Tak ako Abrahám aj my odchádzame, nevediac, kam ideme (*Hebr 11, 8*). Ale ak oslobodíme svoje srdcia od strachu, bude to oveľa krajšie, ako si vieme predstaviť.

Počas týchto duchovných cvičení budeme meditovať o Premenení Pána. To bola duchovná skúsenosť, ktorú daroval Ježiš svojim najbližším učeníkom prv, ako sa vydali na prvú synodu v živote Cirkvi, keď spoločne kráčali (*syn-hodos*) do Jeruzalema. Bolo to potrebné, pretože sa báli tejto cesty, ktorú musia spoločne absolvovať. Doteraz putovali po severnom Izraeli. V Cézarei Filipovej však Peter vyznal, že Ježiš je Kristus. Potom ich Ježiš pozval, aby s ním

¹ Franklin D. Roosevelt.

išli do Jeruzalema, kde bude trpieť, zomrie a vstane z mŕtvych. Oni to však nedokázali prijať. Peter sa mu v tom snažil zabrániť a Ježiš ho nazval „satanom“, „nepriateľom“. Malé spoločenstvo je ochromené. Ježiš ich teda berie so sebou na vrch. Vypočujme si rozprávanie sv. Marka o tom, čo sa tam stalo.

„O šesť dní vzal Ježiš so sebou Petra, Jakuba a Jána a len ich vyviedol na vysoký vrch do samoty. Tam sa pred nimi premenil. Jeho odev zažiaril a bol taký biely, že by ho nijaký bielič na svete tak nevybielil. A zjavil sa im Eliáš s Mojžišom a rozprávali sa s Ježišom. Vtedy Peter povedal Ježišovi: ‚Rabbi, dobre je nám tu. Urobme tri stánky: jeden tebe, jeden Mojžišovi a jeden Eliášovi.‘ Lebo nevedel, čo povedať; takí boli preľaknutí. Tu sa utvoril oblak a zahalil ich. A z oblaku zaznel hlas: ‚Toto je môj milovaný Syn, počúvajte ho.‘ A sotva sa rozhládli, nevideli pri sebe nikoho, iba Ježiša“ (Mk 9, 2-8).

Tento duchovný zážitok im dodáva odvalu a nádej vydať sa na cestu. Nie vždy sa im to však darí. Zlyhajú, keď chcú oslobodiť mladého chlapca od zlého ducha. Hádajú sa o to, kto je väčší. Nepochopia Pána. Na cestu sa však vydávajú s krehkou nádejou.

Aj my sa pripravujeme na našu synodu duchovnými cvičeniami, kde sa podobne ako učenici učíme počúvať Pána. Keď sa o tri dni vydáme na cestu, často budeme ako tí učenici, nebudeme si navzájom rozumieť a budeme sa dokonca hádať. Ale Pán nás bude viesť ďalej k smrti i k vzkrieseniu Cirkvi. Prosme Pána, aby nám dal nádej: nádej, že táto synoda povedie k obnove Cirkvi, a nie k rozdeleniu; nádej, že sa navzájom zblížime ako bratia a sestry. To je naša nádej nielen pre Katolícku cirkev, ale pre všetkých našich pokrstených bratov a sestry. Ľudia hovoria o „ekumenickej zime“. My dúfame v ekumenickú jar.

Zhromažďujeme sa aj v nádeji pre ľudstvo. Budúcnosť vyzerá totiž pochmúrne. Ekologická katastrofa hrozí zničením nášho domova. Toto leto trápili svet lesné požiare a záplavy. Malé ostrovy začínajú miznúť pod hladinou mora. Milióny ľudí sú na cestách a utekajú pred chudobou a násilím. Stovky ľudí sa utopili v Stredozemnom mori, neďaleko odtiaľto. Mnohí rodičia odmietajú priviesť deti do sveta, ktorý sa zdá byť odsúdený na zánik. V Číne mladí ľudia nosia tričká s nápisom „sme posledná generácia“. Zhromaždíme sa v nádeji pre ľudstvo, najmä v nádeji pre mladých.

Neviem, koľko rodičov máme na synode, ale ďakujem vám, že sa staráte o našu budúcnosť. Po ťažkom období v Južnom Sudáne na hranici s Kongom som letel späť do Británie vedľa dieťaťa, ktoré osem hodín bez prestávky kričalo. Hanbím sa priznať, že som mal vražedné myšlienky! Existuje vari úžasnejšia kňazská služba než vychovávať deti a snažiť sa otvoriť ich mysle a srdcia prísľubu života? Rodičia a učitelia sú služobníkmi nádeje.

Zhromažďujeme sa teda v nádeji pre Cirkev a pre ľudstvo. Ale je tu jeden problém: Máme protichodné nádeje! Ako teda môžeme dúfať spoločne? V tomto sme na tom rovnako ako učenici. Jakubova a Jánova matka dúfala, že budú sedieť po Pánovej ľavici a pravici v sláve, a tak vytlačia Petra; aj v najbližšom okruhu Ježišových priateľov existuje rivalita. Judáš pravdepodobne dúfal v povstanie, ktoré by vyhnalo Rimanov. Niektorí z nich pravdepodobne len dúfali, že ich nezabijú. Ale oni kráčajú ďalej spoločne. Akú *spoločnú nádej* teda môžeme mať?

Pri Poslednej večeri učenici dostali nádej presahujúcu všetko, čo si vedeli predstaviť: Kristovo telo a jeho krv, novú zmluvu, večný život. Vo svetle tejto eucharistickej nádeje sa všetkým – okrem Judáša, ktorý si zúfal – ich protichodné nádeje museli zdať malicherné. To

je to, čo svätý Pavol nazval „nádejou proti nádeji“ (porov. *Rim* 4, 18), nádejou, ktorá presahuje všetky naše nádeje.

Aj my sme sa zhromaždili ako učenici pri poslednej večeri, nie ako politický snem, kde ide o to, kto vyhrá v diskusii. Naša nádej je eucharistická. Prvýkrát som zažil, čo to znamená, v Rwande v roku 1993, keď sa problémy práve začínali. Plánovali sme navštíviť naše sestry dominikánky na severe, ale belgický veľvyslanec nám povedal, že máme zostať doma. Krajina bola v plameňoch. Bol som však mladý a nerozumný. Teraz som starý a hlúpy! V ten deň sme videli strašné veci: nemocničné oddelenie plné malých detí, ktoré prišli o končatiny v dôsledku mín a bômb. Jedno dieťa prišlo o obe nohy, ruku a oko. Jeho otec sedel vedľa neho a plakal. Odišiel som do buša v sprievode dvoch detí, z ktorých každé poskakovalo na jednej nohe, aby som sa vyplakal.

Prišli sme k sestrám, ale čo som im mohol *povedať*? Tvárou v tvár takému nezmyselnému násiliu človek nemá slov. Potom som si spomenul na Pánove slová: „Robte to na moju pamiatku.“ Máme niečo robiť. Pri Poslednej večeri sa zdalo, že nemáme žiadnu budúcnosť. Jediné, čo nás zrejme čakalo, bolo zlyhanie, utrpenie a smrť. A v tejto najtemnejšej chvíli Ježiš urobil najnádejnejšie gesto v dejinách sveta: „Toto je moje telo, ktoré sa obetuje za vás. Toto je moja krv, ktorá sa vylieva za vás“. Toto je nádej, ktorá je pre nás výzvou, lebo prekračuje všetky naše rozdelenia.

Jeden z mojich bratov na východe Ukrajiny išiel slúžiť omšu pre isté sestry, ktoré sa sťahovali. Všetko bolo zbalené. Jediné, čo mohli ponúknuť ako paténu, bol červený plastový tanier. Napísal: „Takto nám Boh ukázal, že je s nami. „Sedíte v pivnici, vo vlhku a plesni, ale ja som s vami – na červenom detskom tanieri, nie na zlatej paténe“. Toto je eucharistická nádej tejto synodálnej cesty. Pán je s nami.

Eucharistická nádej je nádejou na to, čo je za hranicou našej predstavivosti. *Kniha Zjavenia* hovorí: „...a hľa, veľký zástup, ktorý nik nemohol spočítať zo všetkých národov, kmeňov, plemien a jazykov. Stáli pred trónom a pred Baránkom, oblečení do bieleho rúcha, v rukách mali palmy a mohutným hlasom volali: „Spása nášmu Bohu, ktorý sedí na tróne, a Baránkovi!“ (Zjv 7, 9 n.). To je nádej, ktorú učenici zahliadli na vrchu v premenenom Pánovi. Vďaka nej sa konflikt medzi našimi nádejami zdá byť nepatrný, takmer absurdný. Ak sme skutočne na ceste do Božieho kráľovstva, záleží naozaj na tom, či sa radíte k takzvaným tradicionalistom alebo progresívcom? Dokonca aj rozdiely medzi dominikánmi a jezuitmi vyznievajú bezvýznamne! Počúvajte ho teda, zostúpme z hory a s dôverou kráčajme ďalej. Najväčšie dary prídu od tých, s ktorými nesúhlasíme, ak sa im odvážime načúvať.

Počas našej synodálnej cesty sa môžeme obávať, či vôbec niečo dosiahneme. Médiá pravdepodobne rozhodnú, že to všetko bola strata času, boli to len slová. Budú hľadať, či sa prijali odvážne rozhodnutia asi v štyroch alebo piatich horúcich témach. *Zdalo sa* však, že ani učenici, ktorí kráčali do Jeruzalema, na tejto prvej synode nič nedosiahli. Dokonca sa snažili zabrániť uzdraveniu slepeho Bartimeja. Vyzerali bezradní. Keď sa okolo Ježiša zhromaždil obrovský hladný zástup, učenici sa pýtajú Pána: „Kto ich môže nasýtiť chlebom tu na púšti a ako?“ Ježiš sa ich spýtal, čo majú: sedem chlebov a niekoľko rýb (porov. *Mk* 8, 1 – 10). To je viac než dost. Ak v tejto synode štedro rozdáme všetko, čo máme, bude to viac než dost. Pán žatvy sa postará.

Vedľa nášho prepošstva v Bagdade sa nachádza domov pre opustené deti všetkých vierovyznaní, ktorý vedú sestry Matky Terezy. Nikdy nezabudnem na malú Nuru, asi

osemročnú, narodenú bez rúk a nôh, ktorá kŕmila mladšie deti lyžičkou v ústach. Človek sa môže zamýšľať nad tým, aký zmysel majú malé skutky dobra vo vojnovej zóne. Majú nejaký význam? Nie sú to len náplasti na hnijúce telo? Robme malé dobré skutky a nechajme Pána žatvy, nech nám prinesú ovocie, aké si želá. Dnes sa schádzame na sviatok svätej Terézie z Lisieux, ktorá sa narodila pred 150 rokmi. Pozýva nás, aby sme nasledovali jej „malú cestu“, ktorá vedie do Božieho kráľovstva. Povedala: „Pamätajte, že v Božích očiach nič nie je malé!“

Talianky Žid Primo Levi dostával v Osvienčime každý deň od Lorenza jeho podiel chleba. Napísal: „Myslím, že to, že som dnes nažive, je naozaj zásluha Lorenza, a to ani nie tak pre jeho materiálnu pomoc, ako preto, že mi svojou prítomnosťou, svojím prirodzeným a jednoduchým spôsobom dobroty neustále pripomínal, že ešte stále existuje svet mimo toho nášho, niečo a niekto, čo je ešte čisté a integrálne, nie skazené, nie surové... niečo, čo sa dá ťažko definovať, vzdialená možnosť dobra, pre ktorú sa však oplatí prežiť. Vďaka Lorenzovi sa mi podarilo nezabudnúť, že aj ja sám som človek.“² Malá porcia chleba mu zachránila dušu.

Posledné slová svätého Dávida, patróna Walesu, boli: „Robte jednoduché veci dobre“. Dúfame, že akékoľvek drobné skutky, ktoré urobíme na tejto synode, prinesú ovocie, aké si ani nevieme predstaviť. V tú poslednú noc sa Ježiš daroval učeníkom: „Dávam vám seba samého“. Počas tejto synody sa podelíme nielen o svoje slová a presvedčenia, ale s eucharistickou štedrosťou aj o seba samých. Ak si navzájom otvoríme srdcia, stanú sa úžasné veci. Učeníci zozbierali všetky kúsky chleba a rýb, ktoré zostali po nasýtení päťtisíc ľudí. Nič sa nestratilo.

Ešte jedna myšlienka. Peter sa snažil zabrániť Ježišovi, aby išiel do Jeruzalema, pretože mu to nedávalo zmysel. Je absurdné tam ísť, aby ho zabili. Zúfalstvo nie je pesimizmus. Je to hrôza z toho, že už nič nemá zmysel. A nádej nie je optimizmus, ale je to dôvera, že napokon sa ukáže, že všetko, čo prežívame, všetok náš zmätok a bolesť, má zmysel. Dôverujeme, pretože ako hovorí svätý Pavol: „*Teraz poznávam iba čiastočne, ale potom budem poznať tak, ako som aj ja poznaný*“ (1 Kor 13, 12).

Nezmyselné násilie ničí všetok zmysel a zabíja naše duše. Keď svätý Oscar Romero, arcibiskup zo San Salvadoru, navštívil miesto masakry salvádorskej armády, narazil na telo malého chlapca ležiaceho v priekope: „Bol to len chlapec na dne priekopy, tvárou hore. Bolo vidieť diery po guľkách, modriny po úderoch, zaschnutú krv. Oči mal otvorené, akoby sa pýtal na dôvod svojej smrti a nechápal“³. Práve v tej chvíli však objavil zmysel svojho života a výzvu, aby sa ho dokázal vzdať. Áno, bál sa až do konca. Jeho mŕtve telo bolo zmáčané potom, keďže videl muža, ktorý sa ho chystal zabiť. Ale už nebol otrokom strachu.

Dúfam, že na tejto synode nedôjde k násiliu! Možno si však často budeme klásť otázku, aký to má celé zmysel. Ak však budeme počúvať Pána a jeden druhého, *pochopíme*, ako ďalej. Toto je naše kresťanské svedectvo vo svete, ktorý často stráca dôveru, že ľudská existencia má nejaký zmysel. Shakespearov Macbeth hovorí, že život je „bájkou čírou len, čo hlupák rozpráva – v nej hluk a hurt, však zmysel nijaký“⁴. No my prostredníctvom nášho spoločného premýšľania o veľkých otázkach, ktorým Cirkev a svet čelia, a našej modlitby svedčíme o nádeji v Pána, ktorý dáva zmysel každému ľudskému životu.

² Primo LEVI: Survival in Auschwitz. In *The Tablet* 21, January 2006.

³ Scott WRIGHT: *Oscar Romero and the Communion of Saints*. Orbis New York 2009 p. 37.

⁴ William SHAKESPEARE: *Macbeth* Act 5, Scene 5.

Každá kresťanská škola je svedectvom našej nádeje vo „*svetlo, ktoré vo tmách svieti, a tmy ho neprijali*“ (Jn 1, 5). V Bagdade dominikáni založili akadémiu, ktorej motto znie: „Tu nie sú zakázané nijaké otázky“. Škola uprostred vojnovnej zóny svedčí o našej nádeji, že nezmyselné násilie nebude mať posledné slovo. Homs v Sýrii je mesto, ktoré bolo z veľkej časti zničené nezmyselným násilím. Uprostred ruín sme tam objavili katolícku školu. Tu holandský jezuita Franz van der Lugt odmietol odísť, napriek hrozbe smrti. Zastreli ho, keď sedel v záhrade. Našli sme však aj starého egyptského jezuitu, ktorý stále vyučoval. Školil ďalšiu generáciu detí, aby sa ďalej pokúšali pochopiť zmysel svojho života. Takto vyzerá nádej.

Takže, bratia a sestry, možno nás rozdeľujú rôzne nádeje. Ale ak budeme počúvať Pána a jeden druhého a budeme sa snažiť pochopiť jeho vôľu pre Cirkev a svet, budeme zjednotení v nádeji, ktorá presahuje naše nezhody, a budeme sa dotýkať toho, ktorého svätý Augustín nazval „krásou takou starou a takou novou“. Píše: „Ochutnal som. Teraz lačniem a smädí ma. Dotkol si sa ma a zahorel som po tvojom pokoji“⁵. Na nasledujúcom stretnutí sa pozrieme na ďalšiu vec, v ktorej môžeme byť rozdelení, a to v dôsledku toho, za aký druh domova považujeme Cirkev.

⁵ Sv. AUGUSTÍN: *Vyznania*, kn. 10, kap. 27.